

Oponentský posudok

Dizertačná práca: RNDr. Kamila Klingorová

„Geografie náboženství z feministické perspektivy“

Predložená dizertačná práca kriticky reflektuje súčasnú diskusiu o vzťahoch priestoru s témami náboženstva, spirituality a sekularity pričom sa opiera najmä o feministickú perspektívu a pohľad každodennosti.

Dizertačná práca obsahuje 47 strán úvodného textu, ku ktorému je priložený súbor vybraných štúdií autorky. Úvodný text predstavuje teoreticko-metodologickú diskusiu na tému geografie náboženstva. Tematicky je text logicky rozdelený do šiestich kapitol.

Súbor piatich priložených štúdií autorka publikovala počas doktorandského štúdia v období 2015-2017 a predstavujú kľúčovú časť dizertačnej práce.

Dizertačná práca je napísaná v českom jazyku, z priložených publikácií sú štyri v anglickom a jedna v českom jazyku. Práca má dobré formálne spracovanie.

Aktuálnosť zvolenej témy

Jednou z charakteristických črt postmodernej spoločnosti je aj zmena vzťahu človeka k náboženstvu. Predložená dizertačná práca RNDr. Kamily Klingorovej predstavuje aktuálnu, spoločensky relevantnú, hoci v geografii nevelmi diskutovanú tému.

Problematika geografie náboženstva nie je v rámci českej a slovenskej geografie nová, ale pohľad z feministickej perspektívy a z pohľadu každodenného života je pomerne ojedinelá. Oceňujem, že sa autorka dizertácie podujala na spracovanie takejto témy, hoci práca vyžadovala dôsledné štúdium svetovej literatúry z danej oblasti a tiež dôsledný kvalitatívny výskum s dôrazom na miesto a prežívanie, ktorý nie je z hľadiska realizácie aj spracovania jednoduchý. Autorka oba tieto aspekty pomerne dobre zvládla a svojou prácou určite obohacuje geografické bádanie v oblasti geografie relígií, v širšom kontexte prispieva k formovaniu aktuálneho smerovania kultúrnej geografie.

Dosiahnuté výsledky a prínos dizertačnej práce

Úvodná časť dizertačnej práce má logickú štruktúru. Jednotlivé kapitoly sú najmä kompilátom odbornej literatúry, vplyv postmodernej spoločnosti na zmenu vzťahu človeka k náboženstvu je spoločnou témou jednotlivých podkapitol.

V úvode autorka charakterizuje vzťah náboženstva a postmodernity, spoločenské zmeny v postmodernom období vývoja spoločnosti v súvislosti s náboženstvom sú dôsledne artikulované pomocou odbornej literatúry. Nasledujúca kapitola venovaná vzťahu náboženstva a priestoru s názvom „Náboženství jako předmět geografického studia“ je napriek široko postavenému názvu pomerne stručná, autorka sa venuje iba vybraným pojmom ako sakralizácia priestoru, krajiny. Autorka už v úvode tejto kapitoly upozorňuje, že nie je jej cieľom podať vyčerpávajúci prehľad tém, napriek tomu sa zdá, že výber tém charakterizujúcich vzťah náboženstva a priestoru je priveľmi zúžený. Ďalšia kapitola svojím

obsahom logicky nadväzuje na predchádzajúcu, autorka popisuje nové oblasti záujmu geografíí náboženstiev v procese spoločenských zmien. Geografická diskusia o postsekularizácii a jej vplyve na utváranie priestoru predstavuje veľmi cennú časť práce. Za najprínosnejšiu časť tejto dizertácie považujem štvrtú kapitolu, v ktorej autorka pomocou feministických prístupov diskutuje vzťah rodu a geografie religíí. Pomocou feministickej perspektívy predstavuje päť základných tematických okruhov feministických geografíí náboženstiev. V piatej kapitole je stručný diskurz o vývoji metodologických postupov od „starých“ k novým geografíám náboženstiev s dôrazom na metódy, ktoré priniesli do výskumu náboženstva a priestoru feministické prístupy. Popísať ženskú skúsenosť v každodennom prežívaní je možné iba prostredníctvom využitia kombinovaných metód s dôrazom na kvalitatívnu stránku. Ako vidno z priložených štúdií, autorka sa snažila vo svojom prístupe vo výskume aplikovať aj nie úplne tradičné formy skúmania a vhodne ich zakomponovala do hľadania odpovedí na svoje výskumné otázky. Posledná šiesta kapitola stručne oboznamuje s obsahom štúdií, ktoré sú súčasťou dizertácie.

Zvolené metódy spracovania

Zvolenú metódu spracovania dizertačnej práce možno považovať za adekvátnu. Postup riešenia dizertačnej práce je v súlade s hlavnými cieľmi formulovanými v úvode. Keďže sa nejedná o dizertačnú prácu zameranú na jeden špecifický empirický výskumný problém a nemá zmysel opätovne posudzovať metodologické postupy využité v publikáciách, ktoré už prešli recenzným konaním.

Možno konštatovať, že dizertačná práca je prínosnou aj ako príklad využívania špecifických výskumných postupov v snahe získať originálne výsledky. Som presvedčená, že pre geografa je vlastný výskum v teréne mimoriadne dôležitý, najmä ak je potrebné (nevyhnutné) získať originálne, primárne dáta pre ďalšie analýzy. V prípade zamerania výskumu v oblasti geografíí náboženstiev v kontexte každodennosti a prežívania je takýto prístup naozaj nevyhnutný. Preto oceňujem snahu autorky popri kvantitatívnych analýzach zahrnúť aj participatívne formy zberu dát a využiť tak potenciál kombinácie kvantitatívnych a kvalitatívnych metód.

Formálna stránka práce (členenie, jazyková stránka, grafická a estetická úprava)

Po formálnej stránke z hľadiska rozsahu, obsahu, štruktúry, práce s literatúrou, popisu metód a pod. práca spĺňa kritériá kladené na dizertačnú prácu. Práca je napísaná kvalitným odborným jazykom, používa správne aktuálnu odbornú terminológiu.

Splnenie sledovaných cieľov

V kontexte vyššie uvedeného považujem stanovené ciele dizertačnej práce za splnené. Celkovo hodnotím prácu ako plne spĺňajúcu bežné štandardy dizertačných prác a odporúčam ju na obhajobu. Podľa môjho názoru RNDr. Kamila Klingorová predloženou dizertačnou prácou ukázala, že je schopná samostatne vedecky pracovať a dosahovať odborné výsledky publikovateľné v seriózných vedeckých časopisoch.

Rezervy a súčasne príležitosti vidím najmä v hľadaní ciest, spôsobov a nástrojov v empirickom výskume, ktorý umožní pretaviť získané teoreticko-metodologické poznatky do spoločensky relevantných poznatkov.

Otázky a komentáre:

Práca ponúka mimoriadne zaujímavé podnety pre diskusiu. Vo svojich otázkach sa zameriam na tri aspekty, jeden teoretický, jeden metodologický a jednu otázku smerujem ku konkrétnemu výskumu autorky.

- Podľa sociológa Baumana tradičné cirkvi stratili svoj význam, pretože sa cirkvou propagovaný životný štýl nezlučuje s konzumne orientovanou mentalitou súčasnosti a o hlavnú funkciu cirkvi (riešenie fundamentálnych a morálnych otázok) väčšina ľudí nemá záujem. Súhlasíte s jeho tvrdením? Nie je toto tvrdenie v rozpore s Vaším, keď zdôrazňujete zvyšujúcu sa úlohu náboženstva a postsekularizáciu českej spoločnosti? Aký vplyv má podľa Vás postsocializmus na postsekularizáciu? Viete na základe výsledkov vlastného výskumu vyjadriť váš názor na to, či má česká spoločnosť v tomto kontexte črty postmodernej spoločnosti? Dokázali by ste predikovať, ako sa bude v tomto smere česká spoločnosť vyvíjať?
- Súhlasím s autorkou a jej popisom participatívneho výskumu a jeho silných stránok ako ho uvádza v metodologickej časti práce. Bolo by vhodné upozorniť aj na riziká, ktoré takýto výskum prináša. Ako ste sa vysporiadali so subjektivitou skúmajúceho a tiež možným ovplyvňovaním subjektu pozorovania vlastnou prítomnosťou?
- Vo Vašej publikácii „Náboženství a genderové nerovnosti na makroregionální úrovni“ konštatujete, že praktické podmienenosti úlohy žien v každodennom živote spoločnosti sú úzko spojené s patriarchátom. Samotná cirkev zohráva pomerne dôležitú úlohu v spoločenskej diskusii o rodových (genderových) ne/rovnostiach, najmä diskurz o gender ideológii, ktorý slovo gender nepoužíva v zmysle analytickej kategórie, ale spolu s pojmami feminizmus, emancipácia spája s negatívnymi a pre spoločnosť škodlivými asociáciami. Zistili ste v rámci Vašich výskumov, aká je pozícia Vašich respondentiek, ktoré sa hlásia k náboženstvu a cirkvi vo vzťahu k patriarchátu a rodovej rovnosti? Stotožňujú sa ženy, kresťanky v postsekulárnej spoločnosti s emancipáciou žien, alebo sa prikláňajú k „tradičným hodnotám“ cirkevného učenia? Čím by ste vysvetlili fakt, že napriek tomu, že feminizmus ako hnutie vyrástol v kresťansky orientovaných spoločnostiach, nerovnosti z hľadiska rodovej rovnosti stále pretrvávajú?

Záverečné hodnotenie dizertačnej práce a otázky do diskusie

Predložená dizertácia potvrdzuje schopnosti autorky vedecky pracovať. Jej publikačné výsledky, ktoré sú súčasťou dizertačnej práce dokazujú odborné schopnosti autorky. Navrhujem, aby bola predložená dizertačná práca prijatá a aby bol po jej úspešnej obhajobe autorovi udelený akademický titul doktor filozofie „philosophiae doctor“, v skratke „PhD“.

V Bratislave dňa 1.12.2017

Mgr. Alena Rochovská, PhD.

Katedra humánnej geografie a demografie
PRIF UK, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava